

Metoderapport Skup 2007

Skatteunn- dragelsene i Frps stortingsgruppe

**Marianne
Johansen**

**Pål K.
Ertzaas**

**Line
Torvik**

PUBLISERT

VG 12. april 2006 til 19. desember 2007

REDAKSJON

Verdens Gang AS
SAMFUNN

Pb. 1185 Sentrum
0107 Oslo
www.vg.no

KONTAKTINFO

Marianne Johansen

VG, boks 1185
0107 Oslo
Telefon 22 00 06 87
epost: marianne.johansen@vg.no

Pål K. Ertzaas

VG, boks 1185
0107 Oslo
Telefon 22 00 06 74
epost: pal.ertzaas@vg.no

Line Torvik

Telefon 99 21 83 21

INNHold:

- 1. Carl I. Hagens taushet**
- 2. Problemstillingen**
- 3. Lovpålagt taushetsplikt og Frps hemmelighold**
- 4. Konsekvenser**
- 5. Spesielle erfaringer**

1. CARL I. HAGENS TAUSHET

”Takk jeg har ingen ytterligere kommentarer”. ”Takk, jeg har sagt det jeg vil si. Klikk...”

Dette var svarene fra Stortingets visepresident Carl I. Hagen (Frp) da vi i juni 2006 stilte spørsmål om pengene han hadde overført fra Frps stortingsgruppe til en egen reisekonto. En VG-sak fra 1999 fortalte at Carl I. Hagen hadde overført flere hundre tusen kroner fra stortingsgruppens konto, og at pengene på reisekontoen ble brukt til storbyturet i Europa for Frp-topper og deres ektefeller på slutten av 90-tallet. Kun veteranene som var igjen fra stortingsgruppen 1993-1997 hadde nytt godt av reisekontoen, det vil si Carl I. Hagen, Hans J. Røsjorde, Fritjof Frank Gundersen, Øystein Hedstrøm og John Alvhheim, pluss deres ektefeller. De 19 stortingsrepresentantene som ble valgt inn på Stortinget i 1997 hadde ikke disposisjonsrett over kontoen.

Stortingets direktør Hans Brattestå hadde i VG i 1999 reagert på overføringen av pengene, og etter avsløringen hadde alle tatt det for gitt at kontoen var avviklet. Men likevel – vi måtte jo bare spørre.

Til vår overraskelse opplyste Carl I. Hagen at kontoen fortsatt eksisterte, men at han nå ville avvikle den. Det var også alt Hagen ville si. Han nektet å svare på hva pengene hadde blitt brukt til i løpet av de ni årene kontoen hadde eksistert, hvem som hadde disponert kontoen siden slutten av 90-tallet og om han hadde betalt skatt av pengene. Han ville heller ikke svare på hvor mye penger han hadde overført til kontoen fra stortingsgruppen eller hvor mye penger som var brukt opp.

Hagens taushet om pengene pirret vår nysgjerrighet. Fra januar 2006 hadde VGs samfunnsavdeling jobbet med en serie kalt ”Politikerpengene”. En viktig del av dette arbeidet hadde vært å se på hvordan stortingsgruppene brukte de stadig økende antall millioner kronene stortingspolitikere bevilger til gruppene.

Bruken av pengene er omgitt av stort hemmelighold, det eneste offentligheten får kjennskap til er en såkalt regnskapsrapport. Den sier i praksis ingenting om hvordan millionene brukes.

I en rekke saker gikk det frem hvordan pengene ble brukt til frisørbesøk, personlig trener og svært hyppig taxibruk til og fra jobb. Det var i arbeidet med denne serien at vi oppdaget at den spesielle kontoen Carl I. Hagen opprettet på slutten av 90-tallet fortsatt eksisterte.

I arbeidet med serien var vi blitt vant til hemmelighold. Stortinget er ikke omfattet av offentlighetsloven – som sikrer åpenhet og innsyn i alle offentlige forvaltningsorgan. Stortinget har vedtatt at de selv ikke er omfattet av denne loven.

Men selv om de fleste partiene på Stortinget hemmeligholdt sentrale opplysninger om pengebruken, var tausheten til Carl I. Hagen spesiell.

2. PROBLEMSTILLINGEN

Carl I. Hagen har brukt store deler av sin politiske karriere på å angripe misbruk av ”skattebetalernes penger”. I sine første år som stortingsrepresentant gikk han til kraftig angrep på finansminister Per Kleppe etter at Kapital i 1977 avslørte at Kleppe hadde reist jorden rundt sammen med familien sin uten å oppgi reisen til skattemyndighetene, slik han skulle ha gjort.

Hagen avdekket også at Kleppes kone hadde brukt mannens tjenestebil på handletur til Sverige. Han var opprørt over saken, og nektet å levere inn selvangivelsen sin før Kleppe hadde gått av som finansminister.

Også senere har Hagen gått til frontalangrep på personer som har brukt penger i strid med regelverket eller som har unnlatt å oppgi penger til beskatning. Hagen kom med krass kritikk da det ble kjent at statsråd Victor Norman (H) hadde brukt penger i strid med regelverket i 2003.

Det var på mange måter usannsynlig at Carl I. Hagen – ”grunnleggeren” av begrepet ”skattebetalernes penger” – gjennom mange år selv skulle ha misbrukt offentlige midler eller unndratt penger fra beskatning. Det ville være rart om en person som har brukt store deler av sin politiske karriere til å påpeke misbruk av skattebetalernes penger ikke er nøye med å holde seg innenfor regelverket selv.

Men vi stusset over at Hagen nektet å svare på så mange spørsmål om hvordan pengene var brukt, og om det var betalt skatt av dem. Hvorfor fortalte han ikke åpent om dette? Kunne det usannsynlige likevel vise seg å stemme?

I arbeidet med serien ”Politikerpengene” hadde vi gått bredt ut for å finne ut hva regjeringsmedlemmene, stortingsgruppene og fylkespolitikere bevilget seg selv av frynsegoder og lønnsliknende ytelser. Vi var opptatt av om offentlige midler ble brukt etter intensjonene, om regelverket ble overholdt og om det fantes noen god grunn til hemmeligholdet av stortingsgruppens pengebruk.

I Frps stortingsgruppe fant vi mange frynsegoder: Bil til parlamentarisk leder, privat helseforsikring for stortingsrepresentantene, personlig trener til parlamentarisk leder og turer eller arrangementer der ektefellene til stortingsrepresentantene ble påspandert det meste. Da VG avslørte at Carl I. Hagen hadde styrt den hemmelige reisekontoen med stortingsgruppens penger i ni år, startet Oslo ligningskontor granskning av Frps stortingsgruppe ti år tilbake i tid. Etter dette fokuserte vi mest på Frps stortingsgruppe.

Målet var å finne ut om Frps stortingsrepresentanter og stortingsgruppe hadde brukt pengene i tråd med Stortingets intensjoner og regelverk, og om det var betalt skatt og arbeidsgiveravgift av innberetningspliktige ytelser.

3. LOVPÅLAGT TAUSHETSPLIKT OG FRPS HEMMELIGHOLD

En stor utfordring i arbeidet med saken, er at alle medarbeidere ved Oslo ligningskontor har en omfattende, lovpålagt taushetsplikt om alle ligningsmessige forhold for enkeltskattytere.

Denne strenge taushetsplikten gjelder også dersom makttoppen i Norge – stortingspolitikere – har unndratt penger fra beskatning. Taushetsplikten forbyr selvfølgelig også de ansatte ved ligningskontoret å gi opplysninger ”off record” til journalister.

Frp la fullstendig lokk på saken. Frp-formann Siv Jensen besvarte alle spørsmål om saken med: ”Ring Geir Mo”. Sekretariatsleder Geir A. Mo svarte konsekvent med følgende kommentar: ”Jeg kommenterer ikke vårt forhold til Oslo ligningskontor”. Carl I. Hagen svarte: ”Ingen kommentar” eller ”Ring Geir Mo”. Og stortingsrepresentantene i Frp har etter det VG fikk opplyst fra flere kilder verken lest rapporten eller fått utfyllende informasjon om saken.

Høsten 2006 beskyldte sekretariatsleder Geir Almåsvold Mo Oslo ligningskontor for å bryte den lovpålagte taushetsplikten etter flere VG-oppslag. Det gjorde det ikke lettere å få ut noen informasjon overhodet fra ligningsmyndighetene.

Ifølge lover og regler var det ingenting i veien for at innholdet i skattegranskningen kunne forbli hemmelig for alltid. Frps stortingsgruppe og ligningskontoret var de eneste som hadde innsyn i opplysningene, og begge steder møtte vi en mur av taushet.

Vi begynte å kartlegge hvilke muligheter vi hadde for å få ut opplysninger. Ville andre myndigheter enn ligningsmyndighetene bli orientert? Ville enkeltpersoner få informasjon? Ligningskontoret ga oss noe informasjon på tross av den strenge taushetsplikten, blant annet uttalte de seg om tidsperspektivet for saken. Hvilken informasjon hadde vi ifølge offentlighetsloven krav på fra ligningsmyndighetene? Var det mulig å få informasjon fra noen i Frp? Var det noen Frp-ere som var uenig i ledelsens strategi om hemmelighold?

I løpet av arbeidet med saken har dette vært sporene vi har gått etter for å få informasjon:

1. Informasjon fra politiet
2. Innsynsrett for Stortingets presidentskap
3. Postjournaler
4. Press mot Frp for offentliggjøring
5. Informasjon fra enkeltskattytere

3.1. Informasjon fra politiet

I alvorlige tilfeller kan ligningskontoret anmelde skattesaker til politiet, og politiet har ikke den samme lovpålagte taushetsplikten hvis de starter etterforskning i en sak som det ligningsmyndighetene har. Dersom ligningskontoret politianmeldte saken, ville vi ha langt større muligheter til å få ut informasjon.

Ligningskontoret har beløpsgrenser for hvor stor en skatteunndragelse må være før de pleier å anmelde forholdet til politiet. Vi visste ikke om de eventuelle unndragelsene i denne saken var så store at de kom over denne grensen. Men vi snakket med flere jus-eksperter som mente uttaket av flere hundre tusen kroner fra stortingsgruppens konto hørtet såpass alvorlig ut at det kunne være aktuelt å vurdere det oppimot straffeloven, og ikke kun skattelovgivningen. Flere antydte at et slikt uttak kunne betraktes som underslag, og mente at dette var en sak som kunne være aktuell for Økokrim.

Vi kontaktet Økokrim, Riksadvokaten og Oslo politikammer om saken. Økokrim har ikke lovpålagt taushetsplikt om hvorvidt de vil starte etterforskning i en sak eller ikke, men ville ikke kommentere om de etterforsket den, eller vurderte å etterforske den.

Av kildemessige årsaker kan vi ikke gå detaljert inn på hvordan vi gikk frem, men etter flere ukers arbeid kunne VG 17. mars avsløre at Oslo ligningskontor varslet Økokrim om den hemmelige reisekontoen til Carl I. Hagen og de fem andre Frp-toppene. Økokrim vurderte overførselen av flere hundre tusen kroner fra stortingsgruppens konto oppimot straffelovens bestemmelser om økonomisk utroskap og underslag. Bakgrunnen var at Oslo ligningskontor vurderte det slik at uttaket kunne være brudd på andre lovbestemmelser enn skattelovgivningen. VG erfarte at Økokrim hadde lagt saken til side inntil videre, blant annet fordi forholdene det var snakk om lå langt tilbake i tid. At Stortinget ikke hadde klare og tydelige regler for hva gruppetilskuddene kunne brukes til, var også en medvirkende årsak til at Økokrim ikke startet etterforskning for underslag av offentlige midler.

Vi var kommet et stykke på vei. Vi visste at innholdet i rapporten var så alvorlig at ligningskontoret hadde varslet Økokrim. Men på grunn av Økokrims taushet om saken, var det ikke mulig å få tilgang til bokettersynsrapporten fra dem heller. Nesten ett år var gått siden ligningskontoret startet sin gransking av stortingsgruppen, og det var på tide å få ut resultatet.

3.2. Kunne Stortingets presidentskap få innsynsrett i bokettersynsrapporten?

Vi stilte oss spørsmålet om Frps stortingsgruppe var de eneste bortsett fra ligningskontoret som kunne regnes som part i saken. Kunne Stortingets presidentskap, som kontrollerte at pengene ble brukt etter regelverket og foreslo bevilgningene, også regnes som en part med innsynsrett i rapporten? Ville presidentskapet kreve innsyn i rapporten fra Frp?

I ligningsloven § 3.13 annet ledd heter det at taushetsplikten ikke er til hinder for at ligningsopplysninger gis ” til offentlig myndighet som kan ha bruk for dem i sitt arbeid med skatt, toll, avgifter, trygder, tilskudd eller bidrag av offentlige midler” eller ” til offentlig myndighet for bruk i forbindelse med håndheving av lovgivningen om arbeidsmiljø, obligatorisk tjenestepensjon, regnskapsplikt og regnskapsførere, revisjonsvesen, valutaregulering¹ eller aksjeselskaper, eller som reviderer offentlig virksomhet.”

I mars spurte vi ligningskontoret om presidentskapet ville få innsyn i rapporten direkte fra ligningskontoret hvis de ba om det, ettersom det er Stortinget som bevilger pengene til Frps stortingsgruppe og som har ansvaret for å håndheve regelverket. Oslo ligningskontor svarte at ”det er mulig at Stortinget (enten ved dets direktør eller presidentskap) ikke kan anses som uvedkommende i henhold til taushetspliktreglene og at de kan kreve utlevert rapporten. Dette har vi imidlertid ikke vurdert ettersom det hverken foreligger noen rapport eller krav om innsyn fra de aktuelle organer”.

Vi hadde gjennom flere måneder vært i kontakt med medlemmene i Stortingets presidentskap for å få svar på om de ville kreve å få innsyn i rapporten. Etter at vi la svaret fra Oslo ligningskontor frem for president i Lagtinget Inge Lønning (H), ba han Stortingets administrasjon om å utrede om presidentskapet etter loven hadde krav på å få bokettersynsrapporten utlevert fra Oslo ligningskontor.

Etter å ha bedt om innsyn i utredningen fra Stortingets administrasjon, kunne vi 16. juni presentere resultatet: Juristene i Stortingets administrasjon vurderte det slik at Stortinget / Presidentskapet trolig ville få utlevert rapporten fra ligningskontoret hvis de ba om den.

På møte 29. september skrev Stortingets presidentskap et brev til Frps stortingsgruppe der de ba om å få utlevert skatterapporten. Presidentskapet gjorde det klart overfor media at de ville kreve rapporten utlevert fra ligningskontoret dersom Frp avviser forespørselen.

I skrivende stund har presidentskapet fortsatt ikke fått utlevert rapporten fra Frp. Siv Jensen uttalte til VG at saken må ferdigbehandles av ligningsmyndighetene før Frp tar stilling til om de skal utlevere bokettersynsrapporten til presidentskapet. I media har Frp skapt inntrykk av at ”den endelige bokettersynsrapporten” ikke er ferdig ennå. Men ligningsmyndighetene har bekreftet overfor VG at bokettersynsrapporten er ferdig og ikke vil bli endret. I rapporten går ligningsmyndighetene gjennom all dokumentasjon i saken og vurderer den oppimot regelverket. Men ligningsmyndighetene er ikke ferdige med vedtakene om hvor mye skatt og arbeidsgiveravgift den enkelte stortingsrepresentant og stortingsgruppen eventuelt må betale tilbake. Og etter at vedtakene er fattet, kan Frp klage og eventuelt gå til rettssak. Dette kan ta lang tid. Men Stortingets presidentskap har valgt å vente.

3.3. Postjournaler

Ettersom Stortinget og stortingsgruppene er unntatt fra offentlighetsloven, finnes det dessverre ingen postjournal å be Frp eller Stortinget om innsyn i. Men ligningskontoret / Skatteetaten er pålagt å ha postjournal.

Selv om ligningsmyndighetene hadde vært tause om innholdet i skattesaken, hadde det så langt vært mulig å få vite litt om tidsperspektivet. De hadde svart at de ikke var ferdige med rapporten, og gitt anslag for når de trodde at den ville bli ferdig.

Men i juni strammet Oslo ligningskontor inn på opplysningene de ga oss: Underdirektør Monica Sivertsen gjorde det klart at ligningsmyndighetene etter en vurdering heller ikke ville opplyse om når rapporten var ferdig.

Hun innrømmet at dette ikke var underlagt taushetsplikt, men sa at ligningskontoret ikke var pliktig å opplyse om det. I en e-post 5. juni skriver hun: ”Jeg viser til telefonsamtale i dag. Oslo ligningskontor uttaler seg ikke om konkrete saker, heller ikke om denne konkrete saken. Spørsmålet om fremdriften av våre undersøkelser er ikke taushetsbelagt, men det er heller ikke undergitt plikt til offentliggjøring. Etter en vurdering er vi kommet til at vi heller ikke ønsker å informere nærmere når saken vil være ferdigstilt. Som nevnt vil dette kunne føre til at vi blir tillagt motiver vi ikke har.”

Det var viktig for oss å få vite når Frp mottok bokettersynsrapporten. Når den var ferdig, og Frp hadde mottatt den, visste vi at en rekke politikere ville kreve offentliggjøring. Hvis til og med tidspunktet for ferdigstillelse av rapporten var hemmelig, ville det være vanskelig å komme videre med saken.

VG klagde på dette avslaget til Skattedirektoratet 7. juni. Vi viste til meroffentlighetsprinsippet, at dette ikke er taushetsbelagt informasjon og at det var snakk om lovgivende forsamling og dermed ekstra viktig å overholde reglene om åpenhet og innsyn.

Skattedirektoratet svarte at offentlighetsloven kun gjelder offentlige dokumenter, og at offentlighetsloven ikke gjelder innsyn i opplysninger:

”Begrepet ”dokument” defineres i bestemmelsen som ”en logisk avgrenset informasjonsmengde som er lagret på et medium for senere lesing, lytting, fremvisning eller overføring.” Informasjon om fremdrift i en sak, herunder opplysninger om dato for når bokettersynsrapport er ferdig, er etter Skattedirektoratets oppfatning ikke slikt saksdokument som det kan kreves innsyn i med hjemmel i offentlighetsloven. Skattedirektoratet har derfor kommet til at Oslo ligningskontors avslag fastholdes. Deres klage har således ikke ført frem”, heter det i vedtaket fra Skattedirektoratet fra 8. juni 2007.

Vi ga oss ikke. Det fantes et dokument som inneholdt opplysningen vi var ute etter: Bokettersynsrapporten. Vi ba ligningskontoret om innsyn i denne rapporten 7. juni, eventuelt i sladdet variant. I avslaget på innsynsbegjæringen begrunner ligningskontoret det med at ”tilnærmet hele rapporten inneholder taushetsbelagte opplysninger”. 12. juni klaget vi til ligningskontoret, og ba om innsyn i de opplysningene som ikke var

taushetsbelagt. Men ligningskontoret opprettholdt samme dag sitt vedtak, og begrunnet det blant annet med at det ”Pr. dags dato foreligger det ingen rapport som det kan begjæres innsyn i.”

Da fikk vi i alle fall vite noe: At rapporten foreløpig ikke var ferdig.

19. juli klaget vi på vedtaket fra Oslo ligningskontor til Skattedirektoratet. 17. august sendte de et svar til oss om at vår klage ble oversendt ligningskontoret. Men til tross for nok et negativt svar, fikk vi i avslagsbrevene to svært viktige opplysninger:

**** Bokettersynsrapporten** var ferdig.

**** Det var en omfattende korrespondanse** i saken: Avslagsbrevet ga oss saksnummeret, og viste at det var 81 dokumenter i saksmappen.

”Oslo likningskontor begrunnet sitt avslag 8. juni 2007 bl.a. i at det pt. Ikke forelå en bokettersynsrapport. (...) Likningskontoret har på forespørsel fra Skattedirektoratet opplyst at slik rapport er utferdiget nå. Skattedirektoratet finner det da riktig at Deres innsynsbegjæring rettes mot likningskontoret”, heter det i brevet. Ligningskontoret avviste vår klage samme dag, ved å vise til taushetsplikten.

Men vi var på sporet. Vi ville se de 81 brevene i saken, som sannsynligvis inneholdt svært interessant informasjon. I denne korrespondansen lå også svaret på når Frps stortingsgruppe hadde mottatt ligningskontorets bokettersynsrapport, og hvilke tilbakemeldinger Frp hadde gitt ligningskontoret.

Vi ba om innsyn i alle dokumentene, men fikk muntlig avslag. Vi ba om en ny vurdering og skriftlig tilbakemelding på om alle 81 dokumentene virkelig var unntatt offentlighet. Hemmeligholdet var totalt: Til og med avslaget på innsynsbegjæringen fra VG var hemmeligstemplett og merket med ”unntatt offentlighet jf. ligningsloven § 3-13.”

4. september fikk vi tilbakemelding om at ligningskontoret kunne gi oss innsyn i 20 av de 81 dokumentene i saken. Disse dokumentene var kommunikasjon mellom VG, ligningskontoret og Skattedirektoratet. 60 dokumenter inneholdt taushetsbelagte opplysninger, og ligningskontoret avsto innsyn.

Postjournalen kunne kanskje likevel gi oss informasjon om avsender, mottaker, dato og dokumenttype på den hemmeligstemplede korrespondansen. Vi brukte en dag på å gå gjennom mange hundre sider av en postjournal som ga oss minimalt med informasjon: Dokumentnavn, avsender og mottaker var sladdet. Den eneste opplysningen som fremkom på hvert dokument, var saksnummer og dato.

Vi jaktet på saksnummeret, for å se om vi fant datoen bokettersynsrapporten sannsynligvis ble sendt til Frps stortingsgruppe. Men vi fant ikke saksnummeret i et eneste av dokumentene.

29. august klaget vi på journalføringen til ligningskontoret. Vi fikk god hjelp fra Nils Øy i Norsk redaktørforening til å utforme klagen. Vi understreket at det ikke var anledning til å sladde informasjon om brev som det er offentlig kjent at eksisterer, og når det ikke er underlagt taushetsplikt at dokumentet eksisterer.

Ligningskontoret oversendte klagen til Skattedirektoratet, og 11. oktober svarte Skattedirektoratet at VG hadde rett til innsyn i postjournalen, men at dokumenttype og mottaker skulle sladdes på grunn av taushetsplikten.

Vi visste dermed ikke når rapporten var oversendt til Frp, og hvor lenge de hadde valgt å hemmeligholde den. Men på bakgrunn av opplysningen i avslaget på innsynsbegjæringen, kunne VG 31. august avsløre at Frp-formann Siv Jensen ti dager før valget hemmeligholdt skattesaken og ligningskontorets granskingsrapport av Frps stortingsgruppe gjennom ti år.

Sekretariatsleder Geir A. Mos uttalelser denne dagen er talende for hvor sterkt hemmeligholdet fra Frps side var: ”Jeg har i et halvt år sagt at jeg ikke kommenterer vårt forhold til Oslo ligningskontor”, var hans kommentar.

Siv Jensen strakk seg til å si at de ikke ville kommentere saken fordi stortingsgruppen ikke hadde avsluttet prosessen med Oslo ligningskontor.

3.4. Press mot Frp for å offentliggjøre rapporten

I samtlige partier – også i Frp – var det sterke reaksjoner på at ledelsen i Frps stortingsgruppe valgte å hemmeligholde så godt som alt som hadde med skattegranskingen å gjøre. Frp og Carl I. Hagen hadde stått i fremste rekke for å kreve offentlig innsyn og kontroll av pengebruken i en rekke saker, og nå ble det forventet at Frp viste den åpenheten de krevde av andre.

I VG 12. oktober 2006 krevde flertallet i Stortingets presidentskap at Siv Jensen skulle offentliggjøre resultatene av skattegranskingen, men Jensen ville ikke svare på om granskingen skulle offentliggjøres. 13. oktober sa leder i Stortingets justiskomite Anne Marit Bjørnflaten (Ap) til VG at hun ville foreslå lovendring for å stanse fremtidig hemmelighold dersom ikke Frp offentliggjorde rapporten. 13. mars 07 skrev VG at Venstre-leder Lars Sponheim ville foreslå å fjerne Stortingets bevilgninger til Frps stortingsgruppe dersom gruppen hemmeligholdt skattegranskingsrapporten, og visepresident i Odelstinget Olav Gunnar Ballo (SV) sa senere det samme.

Ti dager før kommune- og fylkestingsvalget skrev VG at samtlige partier på Stortinget pluss finansminister Kristin Halvorsen (SV) krevde at Frp skulle offentliggjøre rapporten. Samme dag kunne VG avsløre at Frp satt på rapporten men valgte å hemmeligholde den midt i valgkampen.

Dagen denne avsløringen sto på VGs forside, brast tausheten i Frp. Opinionsmessig kan det være lite gunstig for et politisk parti dersom folk opplever at politikerne har noe de forsøker å skjule for offentligheten. Da Frp offentliggjorde noen sentrale punkter i bokettersynsrapporten ti dager før valget, gikk det frem at det politiske presset for åpenhet som VG hadde dokumentert i over ett år, var mye av årsaken til at Frp valgte å avslutte det totale hemmeligholdet rundt saken.

”For å imøtekomme kravet om innsyn i den pågående skattesaken mellom FrPs

stortingsgruppe og Oslo Ligningskontor offentliggjør nå Siv Jensen de foreløpige konklusjonene fra skattegranskningen. (...) Det har hele tiden vært stortingsgruppens intensjon å offentliggjøre konklusjonene fra Oslo Ligningskontor sin gjennomgang av regnskapene når disse var ferdige og det eventuelt forelå noen konkrete krav. Siden kravet er reist fra konkurrerende partier og for å ikke skape tvil om hvorvidt FrP ønsker å offentliggjøre de endelige konklusjonene fra Oslo Ligningskontor, har parlamentarisk leder Siv Jensen valgt å offentliggjøre de foreløpige konklusjonene fra rapporten”, heter det blant annet i pressemeldingen.

Riktignok sa Geir A. Mo at offentliggjøringen var en tabbe fra Frps side, og ikke en bevisst handling. Kommunikasjonssjefen i Frps stortingsgruppe sendte VG en e-post som Mo etterpå hevdet at aldri skulle vært sendt. For e-posten var ifølge Mo kun en kladd til en pressemelding, og inneholdt sentrale deler av innholdet i skattegranskerapporten. E-posten ble samme dag sendt til flere redaksjoner.

Ifølge e-posten mener Oslo ligningskontor at det er manglende lønnsinnberetning fra Frps stortingsgruppe på 2,7 millioner kroner i tiårsperioden. Ligningskontoret mener ifølge Frps e-post at 1,1 millioner kroner burde ha vært innberettet, og at det i tillegg må vurderes om 1,6 millioner kroner til skulle vært innberettet. Senere sendte Frp ut en ny e-post der den samlede summen som skulle vært innberettet var på 2,6 millioner kroner.

Ut ifra disse opplysningene kunne VG ved hjelp av skatteeksperter regne seg frem til at skattekravet med tilleggsatt kunne komme opp i mer enn 1,7 millioner kroner.

Forutsatt at Frps opplysninger stemte, kjente vi nå til noen av de sentrale opplysningene i bokettersynsrapporten. Men Frp hemmeligholdt fortsatt selve rapporten som kunne inneholde veldig mye annen viktig og utfyllende informasjon.

Etter at vi avslørte hemmeligholdet av rapporten i valgkampen, hadde Frp gitt inntrykk av at de ville offentliggjøre den når saken var ferdigbehandlet. Men vi hadde lagt merke til at Geir A. Mo og Siv Jensen aldri sa rett ut at de skulle offentliggjøre bokettersynsrapporten. De sa bare at de skulle legge alle kort på bordet, at de skulle være åpne om alt og at de skulle offentliggjøre ”resultatet” av skattegranskningen. Vi mistenkte at ”resultatet” kun ville være ligningsmyndighetenes vedtak om tilleggsatt / straffeskatt til Frps stortingsgruppe, og at dokumentasjonen av hvordan offentlige midler var brukt på skattepliktige ytelser ville hemmeligholdes. Vi fryktet også at ingen skulle kunne kontrollere og utfylle opplysningene Frp kom med, fordi alle andre som hadde tilgang på dem, var underlagt taushetsplikt.

Onsdag 19. september innrømmet Geir A. Mo at Frp ville hemmeligholde bokettersynsrapporten for alltid. Han uttalte at det kun var ”resultatene” av granskningen som skulle offentligjøres.

VG hadde i lengre tid hatt inntrykk av at Siv Jensen var mer positiv til offentliggjøring av innholdet i skatterapporten enn sekretariatsleder Geir A. Mo og visepresident Carl I. Hagen. Men først etter valget klarte vi å få dokumentert uenigheten om hemmeligholdet internt i Frp.

25. september krevde flere fylkesformenn i Frp at Siv Jensen fikk slutt på hemmeligholdet rundt skatteunndragelsene i stortingsgruppen. Flere var frustrert over hvordan den gamle skattesaken til partitopper hadde gått ut over Frp lokalt midt i valgkampen, og presset mot Frp-ledelsen for å vise åpenhet om saken økte.

26. september ga også flere stortingsrepresentanter i Frp uttrykk for at de ville ha mer åpenhet om saken. Stortingsrepresentant Kåre Fostervold (Frp) uttalte at det kun fantes ett eksemplar av rapporten, og at ikke en gang medlemmene i stortingsgruppen hadde fått lese den. Han ville nå ha svar på om ligningskontoret mente at han selv hadde unnlatt å betale skatt. Han ville også vite hvilket regelverk Frp-ledelsen støttet seg på når de ville nekte presidentskapet innsyn i skatterapporten.

Dagen før presidentskapet skulle fatte vedtak i skattesaken, ble vi oppmerksomme på at Carl I. Hagen hadde meldt forfall til presidentskapsmøtet. Årsaken var at han var på ferie i Spania. Hagen hadde tidligere fått refs av stortingspresident Thorbjørn Jagland (Ap) for å skulke møter i Stortinget og ha lang ferie i Spania. For en gangs skyld ville Hagen uttale seg til VG. Vi var forberedt på det vanlige ”jeg har ingen kommentar til VG” da Hagen plutselig ga et langt intervju. Han hadde ringt Stortingets direktør og forsøkt å hindre at det ble fattet vedtak i saken fordi den ikke sto på sakskartet. Han sa at presidentskapet ville gjøre Stortinget til en bananrepublikk hvis de krevde innsyn i rapporten, og at presidentskapet ikke hadde noe med den å gjøre.

I dette intervjuet innrømmet Hagen for første gang at han ubevisst kan ha snytt på skatten.

Dagen etter uttalte Jagland til flere medier at det som kjennetegner bananrepublikker er manglende kontroll på bruken av offentlige midler. Presidentskapet sendte brev til Frps stortingsgruppe der de ba om at Frp utleverte skatterapporten til dem.

Reaksjonen på vedtaket avslørte at uenigheten om hemmeligholdet av rapporten gikk helt til topps i Frp: 29. september skrev VG at Carl I. Hagen og Siv Jensen var splittet i synet på hemmeligholdet av skatterapporten. Mens Jensen åpnet for at presidentskapet ville få innsyn og kalte vedtaket ”fornuftig”, sa Hagen at han nektet å tro at presidentskapet hadde bedt om innsyn, og at han var sjokkert hvis det stemte. Mens Jensen ikke hadde så mye å frykte personlig i skattegranskningen, er Carl I Hagen ansvarlig for perioden da skatteunndragelsene etter ligningsmyndighetenes syn fant sted.

3.5. Informasjon fra enkeltskatteyttere

Ville stortingsrepresentanter eller tidligere stortingsrepresentanter få informasjon om skattesaken fra Oslo ligningskontor? Ville de motta skattekrav eller spørsmål fra ligningskontoret?

Vi hadde en mulighet til for å få informasjon om skattesaken: Dersom enkeltpersoner, Frp-ere eller tidligere Frp-ere mottok skattekrav fra ligningskontoret, kunne vi få dette

bekreftet fra dem. Vi var klar over at foreldelsesfristen for å etterligne noen er ti år.

Den hemmelige reisekontoen med 416 512 kroner ble etablert i 1997, så ved utgangen av 2007 forsøkte vi å finne ut om noen av enkeltpersonene som hadde nytt godt av pengene på reisekontoen hadde fått skattekrav.

18. desember kunne VG avsløre at Oslo ligningskontor hadde varslet at Carl I. Hagen, fylkesmann i Oslo og Akershus Hans J. Røsjorde, Fridtjof Frank Gundersen, Jan Simonsen og Øystein Hedstrøm hadde mottatt varsel om at de må skatte av hele reisekontoen på 416 512 kroner. Ligningskontoret hadde delt skattekravet likt på de seks personene som var med på å opprette kontoen, nesten 70 000 kroner på hver, pluss eventuell tilleggs- og straffeskatt.

Simonsen og Hedstrøm bekreftet overfor oss at de hadde mottatt varsel fra ligningskontoret.

Etter langvarig arbeid opp mot flere kilder, kunne VG samme dag avsløre deler av den strengt hemmelige bokettersynsrapporten. Der kom det frem at ligningskontoret betraktet overføringen av 416 512 kroner fra stortingsgruppens konto som rene lønnsmidler.

Ifølge Carl I. Hagens egen redegjørelse til ligningskontoret var det ikke ført regnskap med reisekontoen fordi det ikke ble ansett for å være nødvendig ”da det på den tiden ikke var begrensninger på hvordan en stortingsgruppe anvendte de tildelte midlene”. Hagen kom også med en spesiell forklaring på hvorfor det ikke var ført regnskap: ” Carl I. Hagen hevder at stortingsgruppen 93-97 etter valget i 1997 ikke hadde noen ansatte og derfor ikke var arbeidsgiver med plikt til å føre regnskap over lønnsutbetalinger m.v.”, heter det i bokettersynsrapporten.

Bankkontoen ble kalt ”Stiftelsen Frp Gruppen 93-97”, men bokettersynsrapporten slår fast at det ikke dreier seg om en lovlig stiftelse. Det er ikke etablert et styre for stiftelsen, det eksisterte ikke møteprotokoller eller vedtekter, det var ikke meldt fra til fylkesmannen og det var ikke ført regnskap.

Ligningskontoret stiller i bokettersynsrapporten også spørsmål ved om pengene på reisekontoen er brukt etter Stortingets regelverk og intensjoner om ”stortingsrelevant arbeid”.

4. KONSEKVENSER

Vi vet foreløpig ikke hva som vil bli de endelige konsekvensene av skattesaken i Frp. Men i skrivende stund er dette noe av resultatet:

4.1. Frp-toppene må betale skatt

Carl I Hagen, Hans J. Røsjorde, Øystein Hedstrøm, Fridtjof Frank Gundersen og Jan Simonsen har fått varsel om at de må betale skatt av den hemmelige reisekontoen VG avslørte. Som VG skrev 18. desember har ligningskontoret varslet at de kan bli ilagt tilleggs skatt eller straffeskatt av de 416 512 kronene som Hagen overførte fra stortingsgruppens konto i 1997. Ligningskontoret mener at overførselen er å betrakte som rene lønnsmidler.

4.2. Kristin Halvorsen har varslet lovendring

I VG 1. september 2007 varslet finansminister Kristin Halvorsen (SV) at hun vil vurdere å endre ligningsloven for å sikre større åpenhet om slike saker i fremtiden. Særlig der det er snakk om organisasjoner eller partier som får omfattende offentlig støtte, mener Halvorsen at det må være større åpenhet om skatteforhold. Også lederen i justiskomiteen på Stortinget Anne Marit Bjørnflaten (Ap), Lars Sponheim (V), Andre Dahl (H) og Ola T. Lånke (KrF) vil vurdere å gå inn for en lovendring (VG 13.10.06). Det betyr at ligningskontoret i fremtiden kan få lov til å uttale seg offentlig om eventuelle skatteunndragelser i stortingsgrupper eller partigrupper, og at bokattersynsrapporter fra Stortinget, partier eller organisasjoner som mottar store offentlige midler kan bli offentlige.

4.3. Endret regelverk på Stortinget

Sommeren 2006 ble det innført strengere regler for bruk av penger i stortingsgruppene etter VGs avsløringer av skjulte frynsegoder i flere partigrupper – også Frp. Manglende regelverk for bruk av stortingsmidler var som nevnt en av årsakene til at Økokrim ikke ønsket å etterforske overføringen av penger fra stortingsgruppen til den hemmelige reisekontoen som underslag eller økonomisk utroskap, selv om ligningsmyndighetene mener at overføringen er å betrakte som en skjult lønnsutbetaling. Tidligere hadde det vært en forutsetning at pengene ble brukt til ”stortingsrelevant arbeid” uten at dette var spesifisert nærmere. De nye reglene fastslår at stortingsgruppene ikke kan bruke penger på skattepliktige frynsegoder til stortingsrepresentantene. Kun ledelsen av stortingsgruppen kan få utbetalt ekstra lønn av stortingsgruppen i tillegg til lønnen representantene får utbetalt av Stortinget.

5. SPESIELLE ERFARINGER

5.1. Frps reaksjoner

Noe av det som har forundret oss i arbeidet med saken, er hvordan Frps stortingsgruppe og Stortingets visepresident Carl I. Hagen har reagert på å havne i ligningsmyndighetenes søkelys.

Som VG skrev 21. juni 2006, motsatte ledelsen i Frps stortingsgruppe seg å bli utsatt for bokettersyn på vanlig måte. Til å begynne med avviste Frp å utlevere dokumenter til Oslo ligningskontor: ”Skattemyndighetene skal få det de ber om, men her er det en del formaliteter som må avklares først, blant annet hvilke rettigheter og plikter vi har. Vi må også få avklart det prinsipielle i forholdet mellom statsmaktene i denne saken”, uttalte Siv Jensen til VG.

Sekretariatsleder Geir A. Mo valgte å gå til frontalangrep på Oslo ligningskontor og hevdet at ligningsmyndighetene brøt taushetsplikten. Carl I. Hagen beskyldte ligningskontoret for å være spesielt ute etter Frp, og han angrep det han kalte ”bermen i VG” for det samme. Hans eneste kommentar til at ligningskontoret hadde varslet Økokrim om den hemmelige reisekontoen han opprettet i 1997, var at han ikke så noen grunn til å kommentere at ”ligningsmyndighetene og / eller Økokrim bryter sin lovpålagte taushetsplikt.”

I flere medier og i selvbiografien sin har Hagen også benektet at stortingsgruppens midler kan regnes som ”skattebetalernes penger”. Dette har han begrunnet med at pengene er bevilget til stortingsgruppen, og dermed ikke er skattebetalernes lenger. Skattebetalerne ville ikke få pengene tilbake om stortingsgruppen ikke brukte opp alt sammen, argumenterer Hagen.

Som VG skrev 10. oktober 2006, har Hagen også sådd tvil om stortingsrepresentanter og stortingsgrupper er underlagt samme skatteplikt som andre: ”Når det gjelder å betale utgifter for representanter, er det ingen arbeidsgiver- / arbeidstagerrelasjon. (...) Det er altså heller ikke et vanlig arbeidsgiver- / arbeidstagerforhold i skattelovgivningens forstand”, sa Hagen fra Stortingets talerstol.

5.2. Hemmelighold

Frp er ikke alene om å hemmeligholde det aller meste om stortingsgruppens pengebruk. Samtlige partier på Stortinget bortsett fra Venstre har nektet å gi VG innsyn i regnskapene sine. Vi har gjentatte ganger stilt spørsmålet: Hvorfor er ikke Stortinget underlagt de samme kravene som offentlighetsloven stiller, og som alle forvaltningsorganer må følge? Mens offentligheten kan kreve innsyn i hver minste reiseregning fra en statsråd, statssekretær eller fylkesordfører, blir stortingspolitikernes pengebruk hemmeligholdt.

Vi har hørt mange forklaringer fra stortingspolitikere fra de fleste partier: ”Det er ansatte i stortingsgruppene som har krav på personvern” og ”hvis vi blir underlagt samme krav som i offentlighetsloven, ville dere ha skrevet masse om hvor mange flasker vin vi har drukket på julebordet”. Vi har ikke vært så opptatte av hvor mange flasker vin politikerne drikker på julebord, men det kan jo høres ut som om lovgiverne i Norge synes det er vanskeligere å vise åpenhet selv enn å pålegge andre å vise det.

Vi har arbeidet i halvannet år med skattesaken i Frps stortingsgruppe. Til tider har den opptatt all tiden vår, mens i perioder har vi latt den ligge på vent. Flere journalister på avdelingen har i perioder vært sterkt involvert i arbeidet med saken. Ledelsen i VG har gitt oss tid og ressurser til å grave oss ned i materialet, og vist stor interesse for sakene vi har levert. Desken har gitt oss god plass, uttegning og billedbruk. Det har vært en interessant sak å grave i, og det har gitt mersmak å sørge for mer offentlighet om pengebruken på Stortinget.

Oversikt publikasjoner

2006

12. april, side 1, 8 og 9
19. april 2006, side 1, 6 og 7
08. mai, side 4
10. mai, side 21
26. mai, side 10 og 11
09. juni, side 1, 6 og 7
12. juni, side 6 og 7
14. juni, side 1, 16 og 17
15. juni, side 1, 2, 6, 7 og 8
16. juni, side 8 og 9
17. juni, side 10, 11 og 25
19. juni, side 4
21. juni, side 8 og 9
22. juni, side 19
23. juni, side 4
24. juni, side 4
25. juni, side 2
26. juni, side 5
4. juli, side 8
9. oktober, side 5
10. oktober, side 4
12. oktober, side 11
13. oktober, side 14
- ”Du må betale for Sivs firmabil”
”Siv Jensen har personlig trener på skattebetalernes regning”
”Frp må betale for Sivs firmabil”
”Nekter å åpne regnskapene”
”Krangler om partimillionene”
”Nekter Siv firmabil”
”Vil sjekke Elis reiser”
”Har hemmelig reisekonto med skattebetalernes penger”
”Frp-turer granskes av ligningsmyndighetene og
”Tok med ektefeller på luksus-crise”
”Revisoren var selv Frp-er”
”Granskes 10 år tilbake i tid” og Innlegg fra Carl I. Hagen
”Vil granske Jaglands limo-bruk”
”Skattegranskerne avvist”
”-Frp skaper mistanke om at papirer kastes”
”Frp stortingsgruppe betaler for å slippe helsekø”
”Nekter fortsatt skattegranskerne innsyn”
Leder
”Frp planlegger å fortsette festen”
”Frp-gransking først om flere uker”
”Skjerper reglene for stortingsgruppene”
”Vil gi stortingspolitikere ekstralønn”
”Ber om granskings-innsyn”
”Truer Siv til innsyn”

2007

13. mars, side 4 og 5
14. mars, side 10
17. mars, side 1, 8 og 9
18. mars, side 13
7. juni, side 15
9. juni, side 2 og 9
16. juni, side 17
31. august, side 1, 8, 9 og 10
skatterapporten”
1. september, side 1, 18 og 19
2. september, side 10 og 11
4. september, side 10
5. september, side 8
19. september, side 5
20. september, side 10
21. september, side 4 og 5
22. september, side 2
25. september, side 4
26. september, side 5
27. september, side 20
28. september, side 2, 4 og 5
29. september, side 2 og 4
2. oktober, side 5
3. oktober, side 9
18. desember, side 1, 6, 7 og 8
19. desember, side 1, 20 og 21
- ”Presses til innsyn i skattegransking”
”Visste at turene kunne utløse skatteplikt”
”Ligningskontoret varslet Økokrim”
”Vil ha åpenhet om skattegransking”
”Dobbelt hemmelig”
Leder og ”Mener Stortinget bør granskes”
”Frps skattesak kan bli valgkampbombe”
”Frp holder skatterapport hemmelig” og ”- Legg frem
”Kan slippe straffeskatt” og ”Hyret advokater for skattebetalernes regning”
”Krever at Frp-toppene betaler straffen”
Rådyre Frp-advokater
”- Betal skatten selv”, ”- Jeg vil gjøre opp for meg” og ”Frp-Siv faller”
”Vil aldri legge frem rapporten”
”Kan bli dømt av sine egne”
”Presser frem Frp-rapporten”
”Ynkkelig av Frp”
”Presses av sine egne”
”Krever svar på om han er skattesnyter”
”Flertall åpner for at Frp får pengeku”
Leder og ”- Vil gjøre Stortinget til bananrepublikk”
Leder og ”Splittet”
”Stuper i ny måling”
”Frps egne sier nei til hemmelighold”
”Må skatte av 416 000 kr fra skjult konto” og ”- Grenser opp mot underslag”
”Ba banken sette stortingspengene på brukskonto”